

loških izostritev in poglobitev konfliktov. Ti ostajajo preveč v rokah zunanjšega opazovalca ali zapisovalca, kot pa se postavljajo v zavest individualnih protagonistov. Tu bi se namreč ponudila priložnost za nov romaneskni prostor, kakršnega poznamo v psiholoških romanih, ki jih sicer ne odlikuje epska širina zunanjšega dogajanja. Ob povedanem preostajajo Šömnu le še posamezni liki, vendar le-ti v romanu niso nikakršne individualnosti, preveč so blede in neizraziti — ženske so predvsem pohotne, Peter pa predvsem »trenutni ptiček v kletki«. In vendar ponuja dramatsko zastavljeno komponiranje teme »težjo«, prodornejšo pisateljstvo »vrtanje« v skrivnosti zavesti in dogajanja, podzavesti in v socialno-družbeni okvir skupine ljudi na robu neke družbe, ko se usodno znajdejo v kolektivu.

Branko Šömen je v bistvu iz tragične ali vsaj »resne« teme napravil humor, s tem pa je zakril skoraj vse socialne dimenzije teme. Vse to pa kaže na neprepričljivost, celo neverjetnost (požar, ovce, pohota žensk, zaključni razplet) in nepremišljenost, kar celote ne oddaljuje od vnaprejšnjega, dokaj meglenega in črno-belega, a premalo utemeljenega predstavljanja podeželjske učiteljice. Skratka, Branko Šömen je pristal na dokaj dvomljivo šablono o tej učiteljici, misleč, da bi mu le-ta utegnila pomagati v kompoziciji. Vendar mu ni, vsaj ne za zahtevnejšega bralca! Ali ni za primer malo verjetno in prepričljivo nasilno vedenje učiteljic do Petra; te so sicer samske, vendar bi si glede na nasilnost utegnile že zdavnaj prej poiskati moškega in sploh živeti nekje drugje (razen pesnice Ivanke). Tudi Peter je v svojem medlem ravnanju vse prej kot nevaren kriminallec. In takih neskladij je še več. Očitno je Branko Šömen vse to spregledal, ker mu je šlo le za zgodbo — do končnega razpleta. Morda je vse to bolj privlačno za filmsko zgodbo — scenarij kot za

prozo ali celo roman (kot avtor svoje delo podnaslavja). Šömnov prvi roman ne prepriča ne po temi ne po njeni skromni literarni obdelavi.

IVAN BRATKO OKROGLA MIZA

V slovenski potopisni esejistiki zadnjega časa je vse bolj razviden karakter političnega oblikovanja teme, pa naj imamo v mislih Zupančičeva Popotovanja ali Gorjupov Kitajski dnevnik in sedaj Bratkovo Okroglo mizo,* (če ne omenjamo nekaj let starejših knjig, recimo dela Mirana Ogrina, Dušana Dolinarja, Primoža Kozaka, Gojka Stanič, Jožeta Ciuhe, Janeza Staniča, Bogdana Pogačnika, Raket in sekvoj — ameriškega potopisa našega avtorja in drugih). Najsi je v ospredju potopisov in avtorjevih esejističnih pristopov še tako individualno empirično izkustvo, podkrepljeno tudi z vsakovrstnim gradivom, podatki, dokazi, tezami, primerjavami, analizami, zgodovino in futurologijo, slej ko prej ostaja politična podstat jedro celote — in celo v sprevladujoči meri. Vprašanje, zakaj je tako, je le malo literarne narave; v njeni funkciji je zgolj mehanizem beletrističnega aparata (tehnika, kompozicija, izbor in konkretizacija, modifikacija teme, jezik), medtem ko se kot pravi dokumentarni in ne kvazni realni literarni predmet potopisa nenehno prebija iz oklepa literarnosti v pričevanje.

Zdi se, da je pričevanje v današnjem konfliktnem svetu (o svetu) ena izmed svetovnih zvrsti sodobne literature in je dokumentarna zanesljivost, aktualnost in odkrita politična orientacija še posebno privlačna za bralca, ki se je že dodobra naveličal tako romaneskne kot »larpurlartistične« literature, vsakršnih

* Ivan Bratko, Okrogla miza, DZS Ljubljana 1977, zbirka Neuvrščeni, opremila Nadja Furlan, fotografije Joco Žnidaršič, str. 173).

obljub po totalnosti, agitacijskih in tendenčnih poizkusih, (za njimi se največkrat skriva majhna zmožnost in sposobnost). Vendar preži tudi na pisca potopisne literature in esejistike nevarnost, da je hitro neaktualen, da zaostaja za dogajanjem, svetovnimi spremembami, s tem pa se tako pisanje, če presega splošno izkustveno (poljudno) plat, vendarle ohranja tudi kot dokument časa. Koliko ima tak dokument tudi pravo zgodovinsko in celo znanstveno vrednost, odkrije tema ali dogajanje, osebnosti in ujeti trenutek.

Bratkovo Okroglo mizo spremljajo vse omenjene pasti, zlasti ker gre za izredno publicirano temo konference v Colombu (RTV, dnevni tisk, knjige) in si avtor potemtakem s programsko knjigo ni zastavil lahke naloge. O Colombu je namreč bralec (in to mnogo širši krog, kot bo bral Okroglo mizo) zvedel »že skoraj vse«, še preden je Okrogla miza izšla. To pa je tudi osrednja tema knjige, vse drugo je le bolj ali manj »dopolnjevanje« (zaradi pomanjkanja gradiva za knjigo?) In vendar je tema ponujala več — predvsem reportažnosti,

tistih zakulisnih živih stikov, ki predstavljajo sceno slehernega zgodovinskega dogajanja. Bratko se je teh nevarnosti očitno zavedel, ko je iskal v kratkem razpoložljivem času stik s pristnostjo — deželo, njenim življenjem in samo konferenco. Vendar mu to ni povsem uspelo. Prvič, se zdi, je vsakovrstnih paberkovanj, uporabljanja gradiv, premalo pa neposrednih opazanj, poglobitev v sicer nam manj znana razmerja med drugimi neuvrščeniimi državami, državniki... Kombinacija časa in kraja, spreminjanje dežel (Nemčija, Egipt) pomeni sicer za bralca dovolj mikavno branje, da knjigo prebere »na dušek« vendar se ob koncu ne more znebiti občutka, da bistveno novega ni veliko zvedel. In to je temeljna pomanjkljivost Okrogle mize. Zdi se, da je bil pisec preveč pod neposrednim vtisom Colomba in konference v celoti, da bi bil zmožel lastno, izvirno esejistiko, tisto torej, ki ji jedro ni več kompilacija plus reportaža, marveč lastna misel o človeštvu in njegovi usodi.

Marijan Zlobec